

Егрешій А.С.,

магістр кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого мистецтва
факультету початкової освіти та мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
м. Дрогобич, Україна
(alinaegresij21@gmail.com)

Формування креативності у дошкільнят

У статті проаналізовано розвиток креативності дошкільнят, розглянуто питання творчості та креативності. Подано короткий аналіз компонентів креативності. Встановлено, що креативність – це цілеспрямована, активність особистості, спрямована на пошук ефективних шляхів розв’язання проблем, що характеризується створенням нових і оригінальних ідей, результатом яких є інновація та самопрезентація.

Ключові слова: творчість, креативність, креативний розвиток, дошкільнє дитинство, здібності.

Formation of creativity in preschoolers

The article analyzes the development of creativity of preschoolers, considers, the issue of creativity and creativity. A brief analysis of the components of creativity is provided. It has been established that activity is a purposeful activity of individual, which is aimed at finding effective ways to solve problems, characterized by the creation of new and original ideas, the result of which is innovation and self-presentation.

Key words: creativity, creative development, abilities, preschool childhood.

Постановка проблеми. Питання креативності в наш час стає все більш популярним. Сьогоднішнє сучасне суспільство базується на розвитку творчого потенціалу. Зростають потреби до таких якостей особистості, як вміння самостійно здобувати потрібну інформацію, гнучкості мислення, знаходити рішення у нестандартних ситуаціях, пристосовуватися до нових умов. Це і не дивно, адже життя в епоху глобалізації, зміни технологій, науково-технічного прогресу стає різноманітнішим і складнішим та потребує від особистості нестандартних дій. Питання креативності дітей дошкільного віку є

актуальним, оскільки дошкільне дитинство характеризується всеосяжною здатністю до творчої діяльності. Дошкільна освіта є первинною складовою у системі безперервної освіти в Україні. В сьогоденних умовах оновлення суспільства, відродження культури, а також творчий розвиток, є головною догмою сучасного виховання.

Тому пріоритетним напрямом саме креативної освіти є оптимізація навчально-виховного процесу, створення сприятливих умов для розвитку креативного мислення підростаючої особистості.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Загальні засади креативності вивчали такі зарубіжні (К. Юнг, Р. Стенберг, А. Адлер, П. Джаксон, Д. Тейлор, Е. Торренс) та вітчизняні (Д. Богоявленська, І. Гриненко, В. Дружинін, А. Матюшкін, О. Морозов, О. Пономарьов, Е. Юдін, М. Ярошевський) вчені. Вони вважають, що креативність це творча діяльність, імпровізаційність, творчий потенціал, ініціативність. Ці якості характеризують індивідуальність особистості, примножують її оптимальне об'єднання з соціумом.

На сьогодні багато вчених схиляються до думки що найбільш сприятливим періодом розвитку креативності є дошкільний вік, оскільки в цей період діти не мають чітких рамок чи логічних схем, що надалі можуть стримувати розвиток креативності.

Проблема розвитку креативності дошкільників у науковій літературі все ще не має остаточно визначених контурів. Передовсім це пов'язано з тим що система соціально-психологічної роботи з розвитку креативності в ЗДО в нашій країні все ще продовжує формуватися. Отже, ця проблема є багатоаспектною та вимагає дослідження.

Метою статті є теоретичний аналіз та обґрунтування чинників розвитку креативності в дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Креативність – (лат. Creation – створення) здатність до породження та відтворення незвичної ідеї, відхилення від традиційної схеми мислення.

Феномен креативності відносять до сфери людської творчості. Саме у дошкільному віці відбувається початкове становлення особистості, а індивідуальні прояви особистості спостерігаються в процесі творчості.(Л. Виготський, Д. Богоявленська, Ю. Приходько)

Дошкільний вік, на думку вчених, є сенситивним періодом розвитку психічних процесів, бурхливої уяви та фантазії. Тому в цей період потрібно звернути увагу на розкриття творчих можливостей.

Як показують наукові дослідження, креативність – активність дитини, здатність до творчості. А розвиток креативності – завдання педагога. Креативним повинен бути не тільки процес діяльності дошкільнят, а й її результат.

Ми живемо в час глобальної перебудови, переходу від стандартної освіти до нових креативних технологій навчання та виховання. Ці всі зміни спонукають, нас фахівців, до відкритості інновацій, уміння застосовувати сучасні методи й засоби освіти.

Важливим складником креативності є уява. Л. Виготський вважав, що основа творчої діяльності та уява є рекомбінацією життєвого досвіду. Він виділив два види діяльності:

1. – репродуктивна, тобто поведінка, яка запам'яталася;
2. – комбінуюча (творча), яка виступає уявою. Тому завдання педагога – розширення досвіду дитини, що є матеріалом для розвитку фантазії та креативності.

На думку дослідників, креативність виявляється на п'ятому році життя, тобто у старший дошкільний вік. Але це не означає, що до цього періоду її не потрібно розвивати. Навпаки, що раніше дитину навчать спостерігати, пояснювати щось незвичайне, дивуватися оточуючим середовищем, то швидше та ґрунтовніше підготують її до прояву певної креативності.

Дитяча креативність є характеристикою творчої особистості, яка виявляє оригінальність мислення та сприйняття, винахідливість, нестандартність. Вчені доводять, що головне в креативності – здатність до діяння. Саме це і дає творчій особистості змогу проявляти себе і бути впевненою у правильності своїх дій.

На думку дослідників, дитяча творчість характеризується «як творчість для себе». Бо у творчості, вона здобуває нові знання, самовдосконалюється, отримує життєвий досвід. Поступово творчість переходить в іншу сторону, тобто, коли дитина пізнає себе, вона

починає розуміти навколишній світ, творити красу, удосконалює довкілля.

Як ми вже розуміємо, креативність та творчість взаємопов'язані. Творча діяльність є фундаментом, передумовою розвитку креативності. Насамперед у навчально-виховному процесі творча діяльність дітей виступає як організована вихователем (вчителем) навчально-творча діяльність.

Американський психолог Джо Гілфорд є засновником сучасних теоретичних досліджень креативності. Він поділяє мислення на два види – конвергентне та дивергентне. Перше спрямоване на аналіз, раніше знайдених способів задачі, з тим, щоб вибрати один правильний варіант, а другий – це таке мислення, «яке йде у багатьох напрямках», воно спрямоване на те, щоб розробити інші варіанти задачі. Дивергентне мислення лежить в основі креативності. При ньому дошкільник дає багато відповідей на питання, але ці відповіді будуть дещо суб'єктивними.

Далі Гілфорд виділив такі параметри креативності як: 1) здатність до виявлення проблеми; 2) здатність до генерування різних ідей; 3) гнучкість – продукування ідей; 4) оригінальність – нові визначення чи відповіді; 5) здатність удосконалювати предмет чи об'єкт; 6) здатність до аналізу і синтезу.

А. Матюшкін розглядає структуру креативності: породження – формулювання – пошук рішення – розуміння (інсайт) – обґрунтування (інтерпретація) – реалізація.

Т. Любарт та Р. Стенберг виділяють такі компоненти розвитку креативності:

1) здібності, які поділяють на синтетичні, аналітичні, практико-контекстуальні; 2) знання, на які людина спирається; 3) мислення (думки, рухливість розуму); 4) особистісні якості (подолання певних труднощів, вміння ризикувати); 5) мотивація, яка допомагає зосередитись на роботі; 6) навколишнє середовище, бо без підтримки креативність не може повноцінно розвиватися.

За визначенням Г. Гарднера, креативність не потребує високого рівня «загального інтелекту», а частіше її співвідносять зі

специфічними видами інтелекту – музичним, логіко-математичним, лінгвістичним, просторовим тощо.

Розглянувши та проаналізувавши пропоновані певні твердження науковців, зазначу, що у межах мого дослідження найбільш повними є дослідження саме Стенберга та Лобарта.

Далі – знання, тобто креативність. Діти не стримують креативність, і навіть, не знаючи властивостей предмета, можуть запропонувати його креативне використання.

Щодо компонента мислення, то воно є невід’ємною складовою креативності. Але тут ще треба додати творчу уяву, сприйняття та пам’ять. Отже, компонент мислення, можна змінити на компонент пізнавальних процесів.

Аналізуючи складову особистості, потрібно зазначити, щодо вікових особливостей дітей цього періоду, на першому місці має бути цікавість та бажання створювати щось нове, генерувати ідеї, бо дитина в цей час не здатна об’єктивно оцінити ризик.

І останнє, мотивація – рушійна сила для розвитку креативності, адже вона орієнтує та спрямовує розвиток дітей. Мотивація закладається у ранньому дитинстві, вона пов’язана з переживаннями, прийманням власних не доцільних бажань.

Таким чином, структура креативності в дошкільному дитинстві, на мій погляд, має складатись із семи компонентів, а саме: знання, здібності, пізнавальні процеси (мислення, творча уява, сприйняття, пам’ять) особистісні якості, особистий досвід, мотивація та навколишнє довкілля (середовище).

Варто зазначити, що для педагогічної мети важливим є не тільки створення, дитиною «нового», а й сам процес творчості, при якому відбувається розвиток особистості (дитини).

Тут варто звернути увагу, на твердження В. Дружиніна про співвідношення креативності. Він виділяє три основні позиції. По-перше, це аналіз звітів відомих вчених. (Микола Бердяєв, Чарльз Дарвін, Анрі Пуанкре, Альберт Енштейн). Позицію Дружиніна довела психолог Н. Логінова. Для того, щоб проникнути в мотиви та механізм креативності, корисними будуть не лише автобіографічні, а й твори, в

яких висвітлюються етапи становлення особистості певного героя – творця науки або техніки.

Наступним є метод модальних експериментів. Також це і третя позиція. Тобто, для креативності, важливим є не лише розв’язання проблеми, а й власне її бачення.

Третій метод – дослідження та розуміння креативності як ціннісно-особистісного утворення. Тут йдеться про анкетування чи усне опитування суб’єктів.

Перші тести появились в 50-х рр. ХХ ст. Їх розвиток поступово визначив один з провідних напрямів психодіагностики. Він пов’язаний з вивченням механізмів розвитку творчих здібностей.

Зазначу, що критерії креативності визначаються певними властивостями. Оригінальність (статистична рідкісність) усвідомленість (рідкісний спосіб використання певного предмета); трансформація (ступінь перетворення вихідного матеріалу на основі подолання конвенційних обмежень); об’єднання (утворення та зв’язаність елементів досвіду, що уможлиблює виразити нову ідею у концентрованій формі).

В. Кудрявцев, О. Веракса вважають що у розвитку креативності, важливо орієнтуватися на властивості особистості, спиратись на природні властивості дитини, розвивати цілісну сукупність якостей через креативне середовище.

Лише за правильно організованих умов креативне середовище здатне, розбудити чи активізувати сили і можливості, розкрити приховані здібності, спираючись на сильні сторони особистості.

Висновки. Отже, важливим принципом реалізації розвитку креативності є суб’єкт суб’єктісні відносини (взаємопроникнення у світ дитини та дорослого). Творча діяльність виступає важливим засобом комунікації людини та дитини і має надзвичайно великий вплив на формування особистості.

Таким чином, науковці виділяють такі педагогічні умови формування креативності:

- зацікавленість дітей чимось новим,
- ставлення особистості до творчого процесу,

- умілість, обізнаність, досвідченість.

Розвиток креативності потребує створення відповідних умов:

- збагачення навколишнього середовища різними новими предметами для дитини,

- доповнення матеріалами, для пошукової та творчої діяльності з метою розвитку допитливості.

Проблема розвитку творчої особистості викликає гострий інтерес, позаяк головна умова прогресивного розвитку суспільства – людина, яка здатна до творення.

Список використаної літератури

1. Бех, І.Д. (2003). Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : навч.-метод. видання. Київ: Либідь. 280 с.

2. Богоявленская, Д.Б. (1998). Психология творческих способностей. Москва: Академия. 320 с.

3. Выготский, Л.С. (1991). Воображение и творчество в детском возрасте: Психол. очерк; кн. для учителя. 3-е изд. Москва: Просвещение. 93 с.

4. Кузьменко, В.У. (2005). Розвиток індивідуальності дитини 3–7 років : монографія. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова. 354 с.

5. Рубинштейн, С.Л. (1946). Основы общей психологии. Москва: Просвещение. 704 с.

6. Теплов, М.Б. (1971). Избранные труды. Москва: Просвещение. 324 с.

7. Федяєва, В.Л. (2000). Проблеми творчості в історії української педагогіки. *Збірник наук. праць. пед. науки*. Херсон: Айлайт. Випуск 12. С. 19–21.